Tečaj XIV. **NOVICE** List 46.

gospodarske, obertnijske in národske.

Izhajajo vsako sredo in saboto. Veljajo za celo leto po pošti 4 fl., sicer 3 fl.; za pol leta 2 fl. po pošti, sicer 1 fl. 30 kr.

V Ljubljani v saboto 7. junija 1856.

Dober svèt gospodarjem.

Že v 29. listu od 9. aprila smo v „novičarji“ svarili naše gospodarje, naj se ne dajo zapeljati, da bi kupovali za svojo živino tisti zdravilni prah (štupo), kterega neki Kwizda v Korneuburgu priporoča za mnogoverstne bolezni. Danes jim damo v poterjenje onega svaríla vediti, kar je sl. ministerstvo notrajnih oprav 2. dan t. m. pod številko 12241/348 naši kmetijski družbi pisalo.

„C. k. višje armadno poveljstvo — se glasí to pismo — je ukazalo vodstvu dunajske živinozdravnišnice, naj tisti korneuburški zdravilni prah za živino (Korneuburger Viehpulver), kteri se sedaj po mnogih štacunah ljudém ponuja in kterega celó dr. Raudnic v posebnih bukvicah priporoča, natanko preiše, poskusi in potem pové: kaj meni od zdravilne močí tega praha. Vodstvo imenovane zdravnišnice je kemiško razkrojilo ta prah in našlo, da nič druzega ni kot zgolj dobičkarija, ktera nevedne in vražne gospodarje na limance loví; nevaren je pa ta prah pri hudih in kužnih boleznih še posebno za to, ker ljudjé, ko se zanašajo na pomoč onega praha in ga rabijo pri tacih boleznih, naj bolji čas zamudijo, v kterem bi bilo utegnilo pravo zdravilo pomagati. — Naj to kmetijska družba okliče gospodarjem, da ne bojo kupovali praznega praha“.

Iz občnega zbora c. k. kmetijske družbe

v Ljubljani 7. maja.

(Dalje.)

Da se brez obotavljanja občinski pašniki (gmajne) hitro razdelé, je treba, da se razdelitev ta zapové, tako, da v enem letu naj bi bili vsi občinski pašniki razdeljeni, razun tistih, ki so za ovčjo pašo potrebni spoznani. Da pa se razdelitev pašnikov ukaže, kjer je lastniki še niso tako deleč prinesli, da bi svoj dobiček sami spoznali in se samí za razdelitev potegnili, ni nič novega; že slavna cesarica Marija Terezija je 5. listopada 1768 oklicala ukaz po cesarstvu, da vsi občinski pašniki (gmajne), naj so lastnina samih kmetov ali pa kmetov in grajšakov skupaj, se morajo v enem letu razdeliti in vsakemu njegov kos (part) odločiti; za razdeljeni svet se skozi 10 let ni plačeval višji zemljišni davek kakor poprej za pašnik, in skoz 30 let se ni od njega nobena desetína odrajtovala. Škoda, da postava ni skoz in skoz obveljala, zakaj sedaj bi bilo naše cesarstvo že za veliko milijonov bogatejše. Leta 1808 je prišla namreč postava, naj cesarske gosposke ne silijo lastnikov h razdelitvi, ampak naj jim le, kar naj več morejo, svetujejo, da to storé. Od tistega časa pa je zaostala razdelitev, zakaj dober svèt premore kaj le pri pametnih in previdnih gospodarjih; kjer pa pameti in prevdarka ni in namesti tega gospodari le terma in svojoglavnost, tam ne pomaga nič, ako bi sam Bog na serce govoril takim ljudém. „Če ni naše, naj nam skažejo, da ni; če je pa naše, naj nas pusté, da delamo kakor sami hočemo!“ — to je tisti izgovor, kteri je, kakor je gosp. Samasa v današnjem zboru povedal, tudi več let zaveral razdelitev pašnika v okolici ljub[illegible] Če jih nagaja le malo, ne gré razdelitev tako hitro od rok, kakor bi bilo prav in treba.

Po vsem tem, ko je dr. Bleiweis dokazal, da se zamore po ti poti na Notrajnskem več rodovitnega sveta pridobiti, je nasvetoval: naj kmetijska družba prosi sl. deželno poglavarstvo, da zapové v enem letu razdelitev občinskih pašnikov, razun tistih, ki so za ovčjo pašo potrebni, kakor postava od leta 1768 veleva, in naj bi se razdeljenemu in obdelovanemu svetu za vsaktere pridelke zastran zemljišnega davka naklonile tiste polajšave, ki jih je gori omenjena postava dovolila.

Ko se je po ti poti pridobilo Notrajncem več rodovitne zemlje, je pa treba misliti na to, kako se more rodovitnost njena povzdigniti, zakaj s samo pridobljeno zemljo je še malo pridobljenega, ako se ji ne pomaga k veči moči, da je v stanu več roditi. Ali tudi to bo na Notrajnskem mogoče, kadar se bo tisti kapital, kterega zdaj neizrečeno veliko v zgubo gré domá in na cesti, obernil na polje in senožeti — in ta kapital je gnoj. Kar zadeva njegovo zgubo po cesti, bo železnica sama ji vprihodnje konec storila, — kar pa se tiče potrate domá, ji zamorejo pametno napravljene gnojniša in straniša (skreti) v okom priti. Te dvé poti ste gotovi, da se bo sedaj zametovani kapital na dobre činže nakladal in velik dobiček kmetovavcem donašal. So že tudi na Notrajnskem umni gospodarji, ki vejo z gnojem dobro ravnati in tako dobro kakor povsod, — al sila veliko jih je, ki od tega, kar je „duša kmetijstva“ nimajo nobenega zapopadka, — živa priča tega je, da veliko veliko kmetov na Notrajnskem še gnojniš nima, da gnoj, kadar ga iz hleva spravijo, namečejo k hlevu ali hiši, ali ga pa veržejo na pot pri hlevu, da ga dež izpera in sonce prepeka. Tudi straniš (skretov) za ljudí pri več hišah ni, in ternovško-bistriška poddružnica po pravici pravi, da to ni le gotova škoda za poljodelstvo, temuč je tudi škodljivo zdravjù in pa samo po sebi nespodobno. Ni tedaj čuda, da je lani v tem kraji kolera tako huda in terdovratna bila, ker skušnje po mnogih krajih pričajo, da ravno v blatu za kolero bolnih ljudí, ako se ne pospravlja in smrad ne zatiruje, tičí naj več kužníne.

Treba tedaj — je rekel govornik — da, gledé na poljodelstvo, zdravje in spodobnost, se napravijo povsod gnojniša in straniša, in zatorej naj bi se sl. deželno poglavarstvo prosilo, naj bi ukazalo: da v enem letu mora vsak kmetovavec gnojniše in vsak hišni gospodar straniše napraviti; ako ga ne napravi, naj se kaznuje za 10 gold. v dnarjih. — Kmetijska družba naj bi pa v tisučerih iztisih razdelila po Notrajnskem poduk umne naprave gnojnišč, in gospodarju, ki bi pervi v svoji fari napravil tako gnojnišče, naj bi se podelili v darílo trije tolarji. Daríla te bi se utegnile plačevati iz gori imenovanega kazenskega dnarja, ali pa iz kakega drugega zaklada. Daríla za umno napravljene gnojniša niso nič novega in se delijo v marsikterih deželah, kjer hočejo kmetijstvo krepko na noge spraviti.

(Dalje sledí.)

Starozgodovinske čertice

iz Dobove na štajarsko-krajnsko-hrovaški meji.

Planine slovenske, ktere do Vidma našo ponosno Savo v enakomerni kameniti žleb stiskajo, tukaj na obé straní odstopajo ter jezni Savi prostrano horvaško-slavonsko planjavo prepuščajo. Ta krajina med Kerko in Sotlom na eni, in med Savo in Pišeckim gorovjem na drugi strani je v dogodivščini staro-slovenski zlo znamenita. Tukaj je stal nekdaj rimski Neviodun, — tukaj je nek Atila taboril, — tukaj so se dvakrat Slovenci z azijatiško-turško derhaljo bíli, — tukaj je bilo gnezdo puntarskih za „staro pravdo“ vnetih kmetov in še zdaj kinčijo Kerško, Videm, Stara vas, Brežce, Dobova in mnogo drugih selišč to prijetno okrajno. Al ker moj namen ni čitateljem naših „Novic“ načertati starodavnih dogodb, ktere morajo vsakemu domorodcu znane biti, želim le pozornost naših zgodovinoslovcev na dvoje oberniti.

Pred ko se iz Brežec v dobovško selo pride, stojí na desni strani ceste kapelica svete Matere Božje, lepo od košate lipe osenčena, prijetno hladilo trudnemu potniku. V steni proti cesti je vzidan kamen (v sredi kterega se znajde križ) s sledečim napisom:

16.	11·
ZEHM	ASTER
PE F. R: BAN	BIASSCH
ANO. DOÑI	VARICH
M. M: KS:	ᶜA: P · E F:

Raztolmačenje tega napisa prepušam našim učenim domorodcem.

Neka srečna misel me pelje tudi na pokopališče dobovaško; tù zapazim na sredi stolpa dvé kamniti podobi (kipa), eno zraven druge, prav preprosto narejene; na okroglem obrazu se vidijo ušesa, očí, nos in usta, roki ste na obeh podobah na trebuh položene, nogi sežete pa le do kolena kakor dva štora. Kmalo ju za malika staroslovenska spoznam in se ju ne morem dosti nagledati *). Čudni občutki navdajajo serce, ako vnuk toliko in toliko preddedov, kteri so se tem podobam pred mnogo sto leti uklanjali, pred njima stojí!

Gotovo bi vsakemu muzeumu, ki nabira domače starine, dragocen kinč bili, — tukaj ju pa dež spera in vrabci za njih herbtom gnjezdijo v živi dokaz, da se pri nas zgodovinske starinosti vse premalo spoštujejo!

Ker je bila ravno nedelja, sem ljudí prašal, kaj nek mislijo, da ta dva kipa na stolpu pomenita, in za odgovor sem dobil, da sta Adam in Eva, roditelja človeštva! Nisem jim zameril. Al vi omikani Slovenci nujte! Veliko je še sem ter tje med nami važnih starinost, — al žalibog, da one spijo kakor spí narod naš. Žavčanin.

*) Odgovornost za resnico tega mnenja prepušamo gosp. dopisniku samemu. Vred.

Ozír v stare čase.

Pričetek Mengša na Krajnskem.

Slovenci so se terdovratno malikovavstva deržali. Keršansko vero so čertili, misleči da je le zanka, v ktere jih sovražniki ujeti mislijo. Počasi je vendar tudi Slovencem resnica te vere dopadla. Malikovavni Slovenci so se sicer zoperstavljali, ali premalo jih je bilo. Boj so večkrat ponovili s pokristijanenimi svojimi brati, pa vselej so omagali, akoravno so se junaško bíli.

Serdit zbere Draho celo armado malikovavcev, da bi stare bogove zopet v čast pripravili, ali pa smert storili. Valjhuna, kneza kristijanskih Slovencev prežene — in še enkrat se vije prosto bandero Radegasta na savskih bregovih. Ali pregnan Valjhun kmalo pride nazaj, toda ne sam, temuč z veliko armado Bavarov. Hud boj se vname; Draho se umakne, boj zopet začne, ali smert ga na borišu zasači. Tudi Avrel, Samo in drugi malikovavski knezi so padli. Le malo jih je ubegnilo. Med majhno trumo rešenih je bil tudi mali vojvoda Mengo. Od tega tukaj:

Vedil je Mengo, da zoperstava več ne pomaga, toraj se je s svojimi sinovi in prijatli ponoči v beg podal. Dva dní gredó in dvé nočí. Tretji dan pridejo v gojzd; ustrelijo nektere živali, da imajo kaj jesti. Eden pa zleze na visoko drevo pogledat, kje da so in ako jih sovražnik preganja. Tù zagleda ne deleč sterm, pa ne zlo velik hrib. Bil je z jelkami obrašen. Černe skale so ga krog in krog obdajale. Tudi verh hriba so se grozne skale vzdigovale.

Na ta hrib gré Mengo s tovarši, da bi si tù novo in varno selo zidali. Ali zlo se začudi, ko tukaj dva keršanska pušavnika najde. Razkačen ju pustí popasti in zvezati. Pri zidanji terdnjave sta mogla strašne muke prestati. Nar težje dela so bile njima naložene. Ko je bil grad narejen, sta bila celó v temno ječo veržena. Iz terdnjave je pa Mengo keršanske popotnike napadal, ropal in moril. Okoli hriba so se pa njegovi tovarši naselili, da bi vsako nevarnost zapazili in jo hitro odvernili.

Ujetih dvéh pušavnikov pa vendar Mengo ni umoriti dal. Ta dva moža sta terpljenje tako voljno prenašala, da je zadnjič celó hlapec, ki jima je jéd v ječo nosil, ginjen sam h kristijanski veri pristopil. Pripomogel jim je k begu, in, ker se je gospoda bal, ju sam spremil. Strašno se Mengo, ko to sliši, serdi in še bolj ko pred po keršanskih popotnikih streže.

Pripetí se enkrat, da se je na lovu deleč od svojih tovaršev zgubil, kar se dva divja merjasca va-nj zaženeta. Pervega Mengo s sulico prebode, al drugi ga s konja verže in mu globoke rane vseka. Ko se iz medlevce prebudí, vidi, da leží na slami v černi skalnati luknji in strah in čudenje ga prevzameta, ko zraven sebe ugleda svojega nekdanjega hlapca in tista dva pušavnika, ktera je v hudi ječi zaperta deržal. Nju eden mu reče: „Ne boj se, Mengo, nič žalega se ti ne bo zgodilo, naša vera velí ljubezen. Tudi ne čudi se ne! Ko smo iz tvojega gradú ušli, smo v tem zakotu zavetje našli. Ako je ravno tvoje selo na hribu, pod kterim je luknja, v kteri smo zdaj, smo bili vendar tebe ovarovani, ker podnevi ni nihče stopnje na dan storil, le ponoči smo si živeža iskali. Tudi več popotnikov, kterih še nisi ti popolnoma ubil, smo našli, jih sem prinesli in nektere srečno ozdravili. Mertve smo pa pokopali. Tudi tebe je tvoj prejšni hlapec najdel; pritirali smo te v ta zakotek in te ozdravljali“.

Silno se Mengo zavzame, da sta pušavnika, namesto da bi se bila maševala, tako miloserčna do njega bila. „Vidim, zavpije, vaji vera je prava“. Ko se je ozdravil, se je dal kerstiti z vsimi svojimi tovarši.

V pokoro krivice, ki jo je tolikanj kristijanom naklanjal, je zidal pod hribom hišo, v kteri je popotnike ljubeznjivo sprejemal in jim vse potrebno daroval. Pozneje je ta hiša grad postala, ki še zdaj stojí. Prijatlom Mengota se je pa še veliko druzih kristijanov pridružilo, tako, da je bila vas čedalje večja. In še le dan današnji je imenovana Mengeš po vojvodu Mengo.

Národni običaji.

„Novice“ so že večkrat kaj povedale, kako si naši ljudjé, kadar se pri kakošnem delu snidejo, marsiktere zgodbe pripovedujejo ali pesme pojejo. Naj mi dovolijo, da tudi jez nekaj povém.

Blizo B— v vasi Č— živí mož že čez 80 let star, kteri je godec, šivar in popravljavec plugov ob enem. Ljudjé ga radi na sedmine pa tudi na svatbe vabijo, ker je dobrovoljen pa pošten človek, da ga vsi radi imajo. Kadar merliče k pogrebu iz hiše nesó, jim tako govorí: „Veste kaj, ljubi moji ljudjé, žene in možje! zdaj doli pokleknimo in Boga molimo za to dušo, ktere truplo bo neseno v černo zemljo, da je nikdar več nazaj ne bo; prosim vas prav lepo, če se vam je kaj zamerilo to teló, ono bi vas rado prosilo za zamero, ali je že prepozno; sej vidite, da ima ušesa, pa ničesa ne sliši, — ima očí, vas tudi ne vidi, — ima roke,

pa vam jih ne more podati, — ima noge, pa ne more nanje stopiti, da bi vas za odpušanje prosilo. Prosim pa jez vas namest njega: odpustite mu, če se je vam zamerilo kaj. Vsaki človek ima prijatle in sovražnike; njemu se je ravno tako godilo; ali zdaj ne more nobenega več ogovoriti, da bi se ž njim spravil, da bi mu roko podal, in v miru zaspal". Na to molijo za dušo mertvega.

Kadar od pokopališa pridejo in sedmíno imajo, molijo zopet za rajncega ali za rajnco. Kadar se začnó kaj pogovarjati, in če kteri kaj klafati začne, jim ta mož kmali take besede odreže, in začne tako govoriti, ali celó peti: „Poslušajte me stari in mladi in vse, kar je živega na svetu! Ta strah se nam oznani: karkoli je živega na svetu, bo enkrat moglo umreti; vzemi, prijatel, v roko mertvaško glavo in jo prav poglej: kjer so bile poprej lica bele, so jih zdaj červi sneli; kjer je bil popred lep obraz, zdaj ga nobeden ne more poznati zmed nas; kjer so bile popred lepe svetle očí, ki so cirale obraz, zdaj se vidijo strašne jame; kjer je bil popred nos, zdaj je le prazna kost; kjer so bile popred lepe usta, zdaj se vidijo prazne čeljusti" itd. Iz teh besedí imenovani mož včasih celo pridigo naredí.

Če se vdovec zopet oženi, se pravi tako ali zapoje: „Sem se mlad oženil bil, ledik sem deklico dobil, zdaj mi je pa umerla v otročji postelji, v živo žalost mi pustila siroto majhino, kruha ne more jesti, druge hrane za njo ni, tudi drugam je ne morem nesti, ker serce me močno bolí. Molči, molči dete, sirota majhina, sej bo tvoja prava mati domú prišla. Dete pravi: Kaj pa da bo mati, pa bo huda mati mačeha, kam se hočem jez podati! Če jo bom hruhika poprosila, za kruhika šnitico, kaj bom jez za to dobilo? ona mi bo podala žohko šibico, da se bo mi ovila okoli mojih mladih kostí, da se bo meni poznalo do mojih starih dní". — To sliši vdovec, pa se milo joče, ker se le prerado tako godí, da pisana mati (mačeha) s pervimi otroci hudo ravná. Z.

Popotni spominki.

Dva dní v Goratanu. (Dalje.)

Komu pač ni znano ime Napoleona I., ki se je od priprostega vojaka povzdignil z bistrim svojim umom in junaštvom na prestol cesarski, pa, ker je previsoko letal, je globoko padel. Celo Evropo je žugala sila njegova razrušiti; posebno težko pa je Avstrija čutila breme vojská brez konca in kraja, zgubivši mnogo dežel. Sklenila je z Napoleonom začasni mir, al tudi v miru ni nehala stiska ptujega jarma. Toraj napové leta 1809 cesar Franc I. Napoleonu vojsko. Ta čas, ko je nadvojvoda Dragotin (Karl), hraber vojak avstrijanske cesarske rodovine, z veliko vojsko udaril na Parsko, takrat od Francozev posedeno, se dvigne nadvojvoda Jovan v začetku aprila proti Talijanskemu, da bi sovražnika stisnila od dveh straní. Znan je nesrečen izid nadvojvoda Dragotina poleg Regensburg-a, vsled kterega je bil prisiljen s svojo vojsko se nagloma verniti v Avstrijo. Bolj srečen je bil nadvojvoda Jovan, ki je pri Sacilu na Talijanskem sovražnika verlo otepel; pa nesreča njegovega brata Dragotina ga je primorala poverniti se, da bi ne padel med dva ognja, Napoleonovega namreč, ki je stal pred Dunajem, in njegovega pastorka Eugena, namestnega kralja laškega, ki mu je urno sledil za petami. Nadvojvoda Jovan srečno dospè prek Naborjeta in Predila na Krajnsko, — al treba je bilo sovražnika na meji nekoliko časa zaderževati, da bi avstrijanska armada prej in brez zapreke Ogersko dosegla. V ta namen odloči nadvojvoda naborjetske in prediljske klance. Že pozimi, dolgo pred povratom iz Italije, je bil zaukazal, naj se na teh dveh mestih napravijo stolpi, da bo armada od zad brez nevarnosti. Pod vodstvom c. k. stavbenega stotnika Miroslava Hencel-a se je začelo delo v terdi zimi na ravno tem mestu, kjer zdaj, dragi bravec, vidiš nove terdnjave, ktere ponosno in strahovito nad vso dolino vladajo. Zavolj hudega mraza se terdnjava ni še mogla s kamenjem zidati; da bi se toraj zapoved urniše dopolnila, ni našim ostalo drugega, kakor nagloma lesene stolpe in kladare (stene iz terdnih lesenih klad) postaviti. Dve taki kladari iz debelih hlodov so toraj postavili na kamnitem verhu. Bile ste obe čvetero-vogelne, 8—10 sežnjev dolge in široke, 6 sežnjev visoke, na temelji iz debelega, brez kreče ali mojtra zloženega kamna. Zunajne stene so bile napravljene iz hlodov, 12—16 pavcev debelih, al notrajne niso bile tako terdne. Prazni prostor med tema stenama je bil nabit z zemljo, v stenah pa so bile izrezane potrebne luknje za puške in topove. Kladari 1. in 2. ste bile sklenjene po globokem, v skalo vsekanem prekopu, in imele ste za 6 tednov potrebne hrane, vode, streliva in zdravil, kar se je hranilo v shrambah vsekanih v sinji rob.

Po gori omenjeni zmagi nadvojvoda Jovana pri Sacilu se sicer za malo časa niso potrebovale popisane kladare, in slaveželni stotnik Hencel je hitel k veliki vojski, — al kmali so se okolišine spremenile, zato je došel ukaz, naj se dodelajo in v bran postavijo še ne popolnoma doveršene kladare. Mladi Hencel se prostovoljno ponudi v brambo nevarnega, pa silno važnega mesta, kar mu je bilo tudi dovoljeno. Dné 13. majnika je prišel nadognjenik (Oberfeuerwerker) Ravh s 10 topovi in havbico v stolpe; z njim je prišlo 24 topničarjev in en častnik z 8 podkopniki (minerji). Ti so berž baterije, ki še niso bile izdelane, doveršili in topove nastavili. Po zapovedi nadvojvoda Jovana ste imele ta in pa prediljska terdnjava (od ktere bom pozneje govoril) dobiti posadko naj izverstnejih vojakov. Al čas je bil tako kratek, da Naborjet je mogel zadovoljen biti le z 200 prostimi graničarji, 50 strelci in 7 častniki graničanskega ogulinskega polka, ki so bili reservi avstrijanske vojske. Od te naše posadke se nihče ni velikega junaštva nadjal, zakaj ko zadnja versta so mogli hitro naprej stopati, da jim ni sovražnik poti pretekel, pa tudi s sovražnikom, ki jim je sledil za petami, se neprestrano boriti in njegove napade odbijati. Kjer je telesna moč po mnogo prestanih težavah in trudu tako omamljena, kakor je bila pri naših junakih, tam navadno tudi duh omaguje, pa vendar je ta posadka s svojima zapovednikoma: stotnikom Hencel-om in Kupkom, se obnašala čudovito junaška. Padli so naši vitezi kakor možaki, kterim je le imena Leonidovega manjkalo, zapustili pa so tudi potomstvu narslavniši izgled žertovanja samega sebe, kakor nam dogodivščina tacih le malo pripoveduje.

Bilo je dné 14. maja, v nedeljo pred Binkuštmi, ko se je zadnja avstrijanska straša mogla pred Francozom v Naborjet umakniti. Ponoči od nedelje na pondeljk so se vidili po celi dolíni nebrojni stražni ognji (Wachfeuer), ki so spričevali veliko množico dohajočega sovražnika. Iz vseh stranskih dolinic so v pondeljk 15. maja vreli enako divjemu vse pokončavajočemu hudourniku sovražniki proti Naborjetu, kterega vzeti jim je bila zdaj perva naloga. Po hrabrem uporu so se naši v narlepšem redu iz Naborjeta odtegnili, prepustivši ga sovražnikom. V posestvu terga so zdaj, vendar le na videz, skušali se tudi kladar polastiti; mislili so jih namreč ponoči ložeje z navalom vzeti. Ob 10. uri zvečer so se jim na tihem približale sovražne čete. Ker so naši podnevi le s puškami na Francoze streljali, so ti mislili, da v kladarah se ne znajde nič topov in zmaga bo toraj hitra in gotova. Med vrišem hočejo planiti čez cesarske, al kakošno je bilo njih začudenje, ko so jih naši tako jako jeli s kartečami kropiti, da so padali ko muhe. V kratkem ste bile v tergu, kjer so mogle v vsaki hiši luči biti, dvé hiši polne ranjenih, kterih jok in stok se je strašno ujemal s temno nočjo, vpitjem vojakov in donenjem topov. V drugič, v tretjič skusijo Francozi naskok, pa zastonj je bil njih trud — z veliko zgubo so se mogli nazaj umakniti. Prepričali so se bili zdaj, da stalo jih bo še tù terdega dela; treba je bilo toraj misliti, kako in kaj bo naprej.

(Dalje sledí.)

Novičar iz avstrijanskih krajev.

Iz blejskega Grada 4. junija. —č. Po Bledu in njegovi okolici se je klatil že kakih 14 dní neki fantin okoli 12 let star iz Tominskega. Delati ni hotel, moliti mu ni dišalo, hudobija se mu je od deleč na obrazu brala, lagati pa je znal bolj ko vsak odrašen potepúh. Tujci so mu dajali krajcarje, domači so ga z živežem oskerbovali. Če ga je kdo terje prijel, je s požigom žugal. C. k. žandarmarija je bila opomnjena, naj ga odpravi. Kaj pa je naredil? Pretečeni torek popoldne ob poli treh je zažgal Bled (Veldes) s klinčki, in nesreča grozna! v pol uri je pogorelo 22 hiš in vse drugo poslopje je bilo pepél. Le jug, kteri je precej močno vlekel, in pa silno velika pridnost gasivcev sta rešila spodnjo vas tako, da je le 22 hiš od 48. številke naprej do konca vasí pogorelo. Ljudje so bili vsi na polji; celó nič niso mogli rešiti, pri dveh hišah je tudi živina pogorela, in 73 let staro ženico smo danes na pragu hišnih vrat pečeno našli. Velikrat sem že pri ognji bil, pa takega še nisem nikoli vidil. Silna vročina, vse suho, ljudí ne domá, vode malo blizo: vse to je pospešilo silo požara.

Kmalo so se zbrali sicer ljudjé iz domače in bližnjih fará in domača in radoljška brizglja ste neprenehoma delale; serčnost možkih, ki so goreče strehe tergali in ognju v vas branili, — pridne dekleta in žene, nektere bose, po gorečem oglji, ki so vodo nosile, — vse je kazalo: kaj ljubezen do bližnjega premore. Domači, ki niso druzega odnesli kot obleko na sebi, so bili vsi omamljeni in niso vedli kaj početi. Ne vém, kterega bi bolj hvalil: ali žandarje, ali žebcarje, ali domače farane ali sosede iz vseh strani, ali Petranovo mater, ki je štirno gonila, da ji je pot scurkoma tekel: vsi, vsi so delali kar je bilo mogoče, — vendarle rešiti ni bilo mogoče več teh 22 hiš, le nekoliko blaga smo zamogli iz ognja potegniti. Posebno še omenim gosp. Koširja, kantonskega poglavarja, kteri je naglo iz Radoljce prisopel na pomoč in celo noč gašenje vodil; tudi drugi radoljški uradniki niso le s prazno besedo, temuč z roko in delom vsem lep izgled dajali. Z besedo in delom sta gospoda Ulrich in Prešern, če je ravno blizo hiše Prešernove gorelo, veliko veliko pripomogla, da nesreča ni še večja bila. — Vso noč smo mogli čuti, ker veter je vlekel in ognja je bilo na kupe pri silno velikih poslopjih; še danes se povsod kadí, toda umne naprave, pripravljeni ljudjé in straža nam upanje dajejo, da z božjo pomočjo je ogenj premagan.

„Novice“ poprosite za naše reveže dobrotljive Ljubljančane, vse Krajnce, pa tudi vse naše brate Slovence in posebno tiste, ki so kako sladko uro užili na blejskem jezeru: naj bi jim pomagali! *) Nesreča je neizrečeno velika, pa je niso si sami krivi. — Neki gospod, višji vojak, žlahnega stanú pa še bolje žlahnega serca, ki pa noče imenovan biti, — gosp. P. iz Krope z besedami „reveži se mi smilijo“, — žlahni gosp. Gerlici in kantonski poglavar gosp. Košir so mi skupaj berž podelili 55 gold., ktere sem precej pervi dan med 11 pogorelcev kakor hladno mazílo na skeleče rane, po 5 fl. enemu, razdelil, in gosp. Prešern je vsakemu pogorelcu že danes izročil mernik žita. Bog poverni stoterno darove dobrim dušam!

Fantín, ki je zažgal, je že zapert in obstal svojo hudobijo, toda pravi, da se je le igral in da je bilo še eno otročè pri 4 letih pri njem.

*) Ponavljaje milo prošnjo častitega gosp. dopisnika se „Novice“, ktere so tolikrat prijetnost okolice blejskega jezera popevale, tudi v nesreči njeni ponudijo vsem dobrotnikom, kterim morebiti bolj kaže pogorelcom namenjeni dar v Ljubljano poslati. Iz serca rado bo vredništvo prejemalo vse in v Bled pošiljalo, v „Novicah“ pa po navadi prejeme poterjevalo. Vred.

Novičar iz raznih krajev.

Sedaj se sopet sliši, da perva nova postava, ki bode oklicana, bo občinska ali srenjska postava, ker občina (srenja ali soseska) je steber vsem drugim deželnim uredbam. — Lansko leto je bilo za napravo in popravo velikih ali cesarskih cest izdanih 10 milijonov in 383.802 gold. — Telegraf v našem cesarstvu, ki je leta 1847 komaj le 80 milj obsegel, obsega sedaj že čez 9643 milj, in dolgost dratenih telegrafnih strun znaša 16.259 milj; za privatne (ne cesarske) naznanila se je leta 1850 skupilo 25.518 gold., lani pa že 578.805 gold. — Te dní so se vradne dunajske novíce oglasile in razložile, zakaj se je dokončanje železnice iz Ljubljane v Terst zakasnilo, in so povedale, da se bo vožnja po nji gotovo mesca junija ali julija prihodnje leto začela; naj več dela je še z ljubljanskim močirjem, z zidanim mostom pri Barovnici in z železnico pri Terstu. — Po poslednjih izkazkih žitne cene do 24. maja se je na 22 tergih našega cesarstva pšenica nekoliko podražila, na 56 tergih pa je cena padla; naj dražja je bila v Berni (po 6 fl. 51 kr. vagán), naj cenejša pa v Temešvaru (po 3 fl. 36 kr.) — V tem, ko se iz druzih dežel sliši le od hude vročine in suše, da vodnjaki usahnujejo, se sliši iz Francozkega od strašnih povodinj. Veliko mesto Lyon je reka Rhone tako potopila, da vsa okolica se iz bližnjih homcov vidi kot veliko morje čez in čez; mnogo hiš se je poderlo, in čeravno so začeli ljudjé že pretekli petek bežati, ko je začela reka narašati, je vendar mnogo ljudí v vodi konec vzelo. Deževalo je več dní in več nočí v eno mer kot da bi bilo iz škafa lilo. Cesar sam se je podal v nesrečne kraje. Lyoncem samim je veleval iz deržavne dnarnice 300.000 frankov podariti, kterim je pridal iz svojega dnarja še 100.000 frankov; deržavni zbor je vsim nesrečnežem, ktere je po Francozkem povodinj zadela, določil 2 milijona frankov. — 1. dan t. m. so odperli v Parizu razstavo kmetijskega orodja, poljskih pridelkov in živine; razun prešičev, ovác in perutnine, je vse, tudi goveja živina, pospravljena v tistem velikanskem poslopji, ktero je bilo napravljeno lani za mnogoverstno obertnijsko blago. Posebno radovedni poslušajo Parižani ubrano žvenkljanje švajcarskih govéd in ogledujejo ogerske vole z velikanskimi rogovi in pa zalo, mnogolično obleko živinskih varhov in pastirjev iz mnogoverstnih dežel. — Političnih novíc je malo; vse miruje, — le na Laškem kuhajo Sardinci nekaj; kaj pa, se ne vé. Ker se, kakor se kaže, sedaj na sardinsko vlado, čeravno ji je enkrat že zlo spodletelo, spet zanašajo nepokojni Talijani, se sedaj, če je res, kar časniki pišejo, glavár talijanske ljudovlade Mazzini namerja, vse svoje posestva v deželi genoveški prodati, iz Evrope se preseliti v Ameriko in slovó dati svojim večletnim sanjarijam. — Še le 29. maja so v Londonu in druzih večjih angležkih mestih praznovali spomín sklenjenega mirú. — Rusovski car je 3. t. m. zapustil Berolin in se domú v Petrograd podal. Pomilostenje Poljcev, nove obertnijske naprave, podelitev 40.000 potnih listov, s kterimi smejo premožni Rusi potovati v ptuje dežele, prenaredba šolstva in več druzega so važne novíce iz vladarstva Aleksandra II. — Iz vladnih časnikov francozkih se vidi, da je sedaj francozki vladi po volji, ako se zedinite Moldava in Valahija v eno deržavo. — Govorí se, da se imata naš cesar Franc Jožef in pa francozki cesar Napoleon mesca septembra sniditi v Toplicah na Českem; malo pred pa se je govorilo, da v Berolinu; menda je una ko ta le govorica. — Turški sultan ima sedaj le 350 žen; njegovi predniki so jih imeli po 1000 in še več. Turki stare korenine gibljejo glavo, ker to jim nič kaj ne dopada, da se njih sultan čedalje bolj bliža kristijanskim šegam. Ne bojte se, Turčini, od 350 do 1 je še deleč!

Odgovorni vrednik: **Dr. Janez Bleiweis.** — Natiskar in založnik: **Jožef Blaznik.**